

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKA NALOGA
MARJETA KERŠMANC**

KOPER 2016

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Visokošolski strokovni študijski program

prve stopnje Predšolska vzgoja

Diplomska naloga

LUTKA V STAROSTNO MEŠANI SKUPINI

Marjeta Keršmanc

Koper 2016

Mentorica: doc. Jelena Sitar Cvetko

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Marjeta Keršmanc, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje Predšolska vzgoja,

izjavljam,

da je diplomska naloga z naslovom Lutka v starostno mešani skupini

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršila pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis: _____

V Kopru, dne _____

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici, doc. Jeleni Sitar Cvetko, da me je s svojim strokovnim znanjem in bogatimi izkušnjami vodila in spodbujala do cilja.

Posebej se zahvaljujem tudi mojemu partnerju ter družini za moralno podporo, spodbudne besede in razumevanje.

Hvala vsem, ki ste v času študija in pisanja diplomske naloge verjeli vame in mi na kakršenkoli način pomagali.

IZVLEČEK

V diplomski nalogi z naslovom Lutka v starostno mešani skupini smo predstavili lutko in njen pomen za otroke različnih starostnih obdobij. Opisane so nekatere značilnosti komunikacije in motivacije z lutko. Zanimal nas je tudi vpliv lutke na otrokov razvoj in ustvarjalnost, še posebej v povezavi z igro. Med lutkovnimi tehnikami nas je posebej zanimala namizna lutka in njene značilnosti, saj je vsak otrok ustvaril svojo namizno lutko.

V empiričnem delu smo želeli skozi šest dejavnosti ugotoviti, kakšno lutko si različno stari otroci izberejo za izdelavo, kako se različno stari otroci igrajo z lutko (individualna ali skupinska igra), kako poteka komunikacija z lutko med mlajšimi in starejšimi otroki, med izključno mlajšimi otroki ter med izključno starejšimi otroki. Med dejavnostmi smo uporabljali lutko, ki je otroke spodbujala in motivirala. Celotne dejavnosti so vsebinsko namenjene razvijanju otrokove ustvarjalnosti, ustvarjanju sproščenega in sodelovalnega vzdušja ter k spodbujanju otroške domišljije, temeljijo pa na komunikaciji med otrokom in lutko ter na komunikaciji med otroki.

Z raziskovanjem smo želeli pokazati, da dejavnosti z lutko spodbujajo razvoj ustvarjalnosti, da igra z lutko ugodno vpliva na otrokov čustveni in socialni razvoj in da lutka spodbuja otroke k skupinski in socialni igri.

Rezultati raziskave, ki smo jih dobili z opazovanjem, zapisovanjem in fotografiranjem otrok, so pokazali, da je lutka odlično komunikacijsko sredstvo in spodbuda pri otroški ustvarjalnosti.

Ključne besede: otrok, lutka, komunikacija, motivacija, ustvarjalnost, vzgojitelj, različno stari otroci.

ABSTRACT

A puppet in an age-mixed group

This thesis, entitled A puppet in an age-mixed group, presents puppets and their significance for children of different ages. It touches on some of the characteristics of communication and motivation using puppets and explores their impact on the development and creativity of children, especially with regard to play. Tabletop puppets and their features were in the focus of our attention because each child created their own tabletop puppet.

As for the empirical part of the thesis, its goal was to conduct 6 activities and determine any differences between children of different ages in terms of the type of puppet they choose to create, how they play with their puppet (individual or group play), and how they communicate with it. I also used a puppet during the activities to provide the children with additional encouragement and motivation. The purpose of all the activities is to develop the children's creativity, create a relaxed and collaborative atmosphere and excite their creativity. They are based on communication between the child and the puppet as well as between children.

The aim of the research is to demonstrate how puppet-related activities encourage creativity, positively affect emotional and social development of the child and drive children to engage in group social play.

The results of observation, taking notes and pictures of the children indicate that a puppet is a wonderful means of communication that stimulates their creativity.

Key words: child, puppet, communication, motivation, creativity, preschool children, children of different ages.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	LUTKA IN NJEN POMEN ZA OTROKE RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBIJ.....	2
	2.1 Kaj je lutka?.....	2
	2.2 Namizna lutka	3
	2.3 Lutka v prvem starostnem obdobju (1–3 let).....	4
	2.4 Lutka v drugem starostnem obdobju (3–6 let).....	4
	2.5 Lutke v starostno mešani skupini (18 mesecev–6 let).....	4
3	LUTKA IN KOMUNIKACIJA.....	6
	3.1 Komunikacija in sporočanje.....	6
	3.2 Verbalna komunikacija	6
	3.3 Neverbalna komunikacija z lutko	6
	3.4 Lutka in vzgojitelj	7
4	LUTKA IN MOTIVACIJA.....	8
5	LUTKA IN USTVARJALNOST	9
	5.1 Spodbujanje ustvarjalnosti.....	9
	5.2 Kreativna dramska vzgoja	9
	5.3 Igra domišljije	9
6	OTROKOV RAZVOJ OB IGRI Z LUTKO	11
	6.1 Razvoj domišljije.....	11
	6.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo.....	12
	6.3 Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti	12
	6.4 Oblikovanje socialnih veščin.....	13
	6.5 Spremenljiv način izražanja emocij.....	14
	6.6 Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj	14
	6.7 Razvoj empatije.....	15
	6.8 Spodbujanje ustvarjalnosti.....	15
	6.9 Intelektualni vidik	16
7	METODE DELA Z LUTKO.....	17
	7.1 Spontana igra z lutko.....	17
	7.2 Priprava prizorov z lutko	17
	7.3 Pripovedovanje z lutko	18
	7.4 Pogovarjanje skozi lutko.....	18
	7.5 Učenje in poučevanje z lutko	19
	7.6 Izdelava lutke	19
8	VRSTE IGER GLEDE NA OTROKOVO SOCIALNO UDELEŽBO	21

8.1	Individualna (samostojna)igra.....	21
8.2	Vzporedna igra.....	21
8.3	Skupna igra.....	21
9	EMPIRIČNI DEL.....	22
9.1	Namen raziskovanja.....	22
9.2	Cilji raziskovanja.....	22
9.3	Razčlenitev, podrobna opredelitev.....	22
	9.3.1 Raziskovalna vprašanja.....	22
	9.3.2 Raziskovalne hipoteze.....	22
9.4	Metodologija.....	23
	9.4.1 Raziskovalna metoda.....	23
	9.4.2 Raziskovalni vzorec.....	23
9.5	Priprave.....	23
9.6	Rezultati in interpretacija.....	35
	9.6.1 Postopek zbiranja in obdelave podatkov.....	35
10	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	41
11	ZAKLJUČEK.....	43
12	LITERATURA IN VIRI.....	44

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Število in odstotek otrok glede na izbor lutke	36
Preglednica 2: Število in odstotek otrok glede na igro (individualna ali skupna igra)....	37
Preglednica 3: Število in odstotek otrok pri igri z lutko, glede na komunikacijo med mlajšimi in starejšimi otroci	38
Preglednica 4: Število in odstotek otrok pri igri z lutko glede na komunikacijo med mlajšimi otroki (18 mes.–3 let)	39
Preglednica 5: Število in odstotek otrok pri igri z lutko glede na komunikacijo med starejšimi otroki (3–6 let).....	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Namizne lutke	3
Slika 2: Namizna lutka Metka	7
Slika 3: Igra z lutko	14
Slika 4: Otroško ustvarjanje	16
Slika 5: Pogovarjanje in komuniciranje z lutko	18
Slika 6: Izdelovanje lutke	20
Slika 7: Risanje	25
Slika 8: Izdelovanje lutk	27
Slika 9: Izdelovanje lutk	27
Slika 10: Ustvarjanje iz slanega testa	27
Slika 11: Izdelovanje lutk	27
Slika 12: Izdelava scene	30
Slika 13: Izdelava scene	30
Slika 14: Izdelava scene	30
Slika 15: Scena	30
Slika 16: Igra z različnimi rekviziti	33
Slika 17: Igra z različnimi rekviziti	33
Slika 18: Lutkovna predstava Janko in Metka	35
Slika 19: Lutkovna predstava Janko in Metka	35
Slika 20: Grafični prikaz podatkov o tem, kateri lik iz pravljice o Janku in Metki so si izbrali otroci za izdelavo	36
Slika 21: Grafični prikaz podatkov, kakšna oblika igre je prisotna pri igri z lutko (individualna ali skupna igra).....	37
Slika 22: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med mlajšimi in starejšimi otroki.	38

Slika 23: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med mlajšimi otroki.....	39
Slika 24: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med starejšimi otroki.....	40

1 UVOD

»Lutke so za otroke zelo privlačne, imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one.« (Korošec in Majaron, 2002, str. 103).

Namen diplomske naloge je skozi igro ugotoviti funkcijo lutke v heterogeni skupini in opazovati razlike med mlajšimi in starejšimi otroki, komunikacijo med otroki in komunikacijo z lutko ter otroke spodbuditi h kreativnemu ustvarjanju lutke in lutkovne predstave.

»Lutkovna umetnost izvira iz davnih ritualov. Vsi obredi so nekakšna komunikacija med ljudmi in energijo, ki je ne obvladujemo, vendar čutimo. Ta komunikacija se odvija s stiliziranimi gibi, glasom in vizualno pojavnostjo bodisi v kostumu, maski ali oblikovanem predmetu. Predmet, oblikovan s človekovo voljo, dobi nov simbolični pomen, postane novo bitje, osebek: metafora. Kako? S prenosom lutkarjeve energije v predmet, ki ga oživlja s svojim pogledom in rokami. Lutkar verjame v čarobno preobrazbo, veruje v moč lutke.« (Majaron, 2000, str. 33).

Za delo z lutkami nas je navdušila profesorica z njenimi predavanji, predvsem pa vaje, pri katerih smo se naučili precej novih stvari o lutkah. Predtem smo o lutkah vedeli premalo. Nekoliko smo se bali dela z njimi, vendar smo ugotovili, da je strah odveč. Lutka je lahko odlična pomoč vzgojiteljici in motivacija za otroke. Menimo, da se lutke še vedno premalo uporabljajo tako v vrtcu kot tudi v šoli.

V teoretičnem delu diplomske naloge bomo predstavili lutko in njen pomen za otroke v različnih starostnih obdobjih, izmed lutkovnih tehnik nas bo posebej zanimala ročna lutka in njene značilnosti. Opisane bodo nekatere značilnosti komunikacije in motivacije z lutko. Predstavili bomo, kako lutka spodbuja ustvarjalnost, vpliv igre na otrokov razvoj ter metode dela z lutko.

V empiričnem delu bodo predstavljene dejavnosti, ki jih bomo s pomočjo lutk izvedli v skupini. Predstavljene bodo ugotovitve o tem, kakšna igra z lutko je prisotna pri mlajših in kakšna pri starejših otrocih (individualna ali skupna), kako se otroci vživijo v igro z lutko in kako z njo komunicirajo. Skušali bomo tudi ugotoviti, kakšna je komunikacija med mlajšimi in starejšimi otroki, med izključno starejšimi otroki ter med izključno mlajšimi otroki ob prisotnosti lutke. Otroci bodo poglobljeno spoznali pravljico Janko in Metka, se seznanili z lutko in ustvarili vsak svojo lutko, ki jo bodo nato uporabili pri spontani igri in pri vodenih lutkovnih dejavnostih.

2 LUTKA IN NJEN POMEN ZA OTROKE RAZLIČNIH STAROSTNIH OBDOBIJ

Otroci se z lutko povežejo, z njo vzpostavijo komunikacijo, se z njo izražajo, spoznavajo sebe in svet. Lutka da otroku posebno moč, energijo. Lutko in dejavnosti z lutko lahko izvajamo v vseh starostnih obdobjih. Seveda se glede na starost otrok odločimo, kakšno dejavnost bomo izbrali in kakšno vlogo bo imela lutka pri otroku.

»Otrokom lutke približamo počasi, s potrpljenjem, ljubeznijo in dotikom. Pripovedujemo jim zgodbe, pesmice, izštevance s poudarkom na pripovednem slogu, ki naj se razlikuje od vsakdanjega. Lutke bodo pritegnile pozornost otrok, pri tem se bodo otroci umirili in vstopili v čudovito vizualna zgodbo. Prav s tem bo obogaten prav razvoj verbalnega izražanja otrok, saj bodo otroci besede ponavljali. Lutkovna dejavnost naj bo krajša: 5–10 minut.« (Latshaw, 1978, str. 18–19).

2.1 Kaj je lutka?

Lutka je lahko vsak predmet, ki ga oživimo z animacijo (npr. kos zmečkanega papirja, ki oživi s pogledom ali gibom) in je narejena iz različnih materialov. Lutka zelo pozitivno vpliva tako na otroke kot na odrasle, ob njej se počutimo sproščeno. Lutki uspe doseči stvari, za katere včasih vzgojiteljica porabi precej časa. Otroci lutko poslušajo, se ob njej učijo, razvijajo, vzpostavljajo komunikacijo s samo lutko, vrstniki in odraslimi.

»Lutka je igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka sem jaz.

Lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda.

Lutka je družabnik za pomoč pred osamljenostjo.

Lutka za komunikacijo – besedno in nebesedno.

Lutka za samozavest.

Lutka za spretnost.

Lutka za samoobvladanje in strpnost.

Lutka za umirjanje in osredotočanje.

Lutka za igro brez besed.

Lutka za učenje ustvarjalnega mišljenja. Lutka za spodbujanje integrirane levo-desne možganske dejavnosti.

Lutka za poučevanje in učenje na vseh predmetnih področjih.

Lutka za učinkovitejše pomnjenje.

Lutka za zabavno učenje, prijetno šolo, v veselje učencem in učiteljem.

Lutka za zadovoljevanje temeljnih otrokovih in učiteljevih potreb:

- *po svobodi: govora, mišljenja – se gibljem, govorim, izdelujem, ustvarjam;*
- *po zabavi: se smejem, zabavam sebe in druge, se sproščam, uživam, sem dobre volje;*
- *po moči: se uveljavljam, sem v središču pozornosti, ustvarjam lutko, ustvarjam sebe.» (Kroflič, 2002, recenzija).*

2.2 Namizna lutka

Poznamo mnogo vrst lutk (prstne, ročne, namizne, lutke na palici, marionete, senčne lutke itd.), nekaj več besed pa bomo posvetili namiznim lutkam, saj smo take izdelovali skupaj z otroki v vrtcu. Ker bomo dejavnosti izvajali v starostno mešani skupini, smo se odločila za to tehniko. Namizne lutke so primerne za mlajše kot tudi za starejše otroke, saj so postavljene na mizi, otroci pa jim premikajo roke ali glavo. Roka se ne utruji tako hitro kot pri ročnih lutkah. Tisti, ki lutko animira, stoji za njo, ponavadi imamo lutko na mizi, ki je lahko že scena, lahko pa dodamo še kak rekvizit.

Pri lutkah, ki smo jih izdelovali skupaj z otroki v vrtcu, smo za trup uporabili plastenke, glavo smo naredili iz časopisnega papirja, za premikanje rok in premikanje glave pa smo uporabili kitajske palčke. Trup smo oblekli v blago, na glavo pa smo prilepili volno. Za sceno smo poleg mize uporabili hišo, ki so jo otroci izdelali iz dveh večjih škatel.

Slika 1: Namizne lutke

2.3 Lutka v prvem starostnem obdobju (1–3 let)

Lutka v prvem starostnem obdobju je lahko odlična pomočnica vzgojiteljici, predvsem v prvih dneh vstopa otroka v vrtec, pri uvajanju otroka v vrtec. Otrok je v tem obdobju zelo občutljiv, prvič ločen od staršev (to se najbolj pokaže pri najmlajših otrocih od enega leta naprej). Lutka pomaga premostiti strah, ki ga ima otrok pred ljudmi, s katerimi se prvič sreča. Najboljša lutka v tem obdobju je mehka igrača, npr. plišasti medvedek. V tem obdobju je priporočljivo, da vzgojitelj za lutko izbere mehko igračo, prijetno na otip (npr. plišast medvedek). Ko vzgojiteljica začne lutko igračo animirati, lutka oživi. Taka igrača je otrokom veliko bolj zanimiva kot ostale igrače, ki niso animirane. Otrokom pustimo lutko, da se z njo spoznajo, jo tipajo, se z njo sporazumevajo, igrajo. Velikokrat je prav lutka tista, ki pri uvajanju neutolažljivo jokajočega otroka, pomiri z dotikom, besedami ali pesmico.

2.4 Lutka v drugem starostnem obdobju (3–6 let)

»V tem obdobju se otrokova domišljija neizmerno razvija, simbolna igra je v dejavnostih vedno bolj prisotna, otrok ustvarja v skladu s spominom izkušenj, ki si jih je pridobil. Otrok sprejema zgodbe primerne svoji starosti, z odprtim srcem, z razumevanjem preprostih pomenskih gest, gibanj, barv in lutk. Vse, kar vidi, želi posnemati, pa tudi preoblikovati, zato je pomembno, da pripovedujemo z enostavnimi lutkami in scenografijo.« (Latshaw, 1978, str. 20).

V tem starostnem obdobju vzgojiteljica lutko največkrat uporabi kot motivacijsko sredstvo pri dejavnostih ali ko želi od otroka, da opravi kakšno nalogo. Uporabljamo različne vrste lutk, lahko tudi mehke igrače, saj so animirane igrače gledališče predmeta. Pomembno je, da je lutka izdelana iz prijetnih materialov, npr. iz naravnih materialov, stiropornih žogic, plastenk, plastičnih kozarčkov. Pri tej starosti je lutka lahko tudi odličen posrednik pri reševanju konfliktov med otroki. Otroci lahko tudi sami izdelajo preproste lutke in jih lahko potem uporabijo pri igri ali pa sami zaigrajo lutkovno predstavo.

2.5 Lutke v starostno mešani skupini (18 mesecev–6 let)

V mešani skupini vzgojiteljica prav tako kot v drugem starostnem obdobju lahko uporabi lutko kot motivacijsko sredstvo. Lutka je lahko pomočnica pri dejavnostih in tudi pri dnevni rutini, npr. pri zajtrku ali kosilu lutka otroke spodbuja pri hrani, ki otrokom ne tekne najbolj.

Tudi tu lahko otroci že sami izdelajo preproste lutke. Mlajši otroci delajo bolj domišljajske lutke, zato ne rabijo preveč navodil, le enostavno tehnologijo izdelave in

pomoč odraslega pri tehničnih nalogah, medtem ko starejši otroci lahko naredijo tehnološko bolj zahtevne lutke, zato potrebujejo več navodil. Mešana skupina ima precej prednosti, seveda pa je včasih težje načrtovati kako dejavnost, saj mora biti prilagojena mlajšim (od 18 mesecev naprej) in starejšim otrokom. Tudi sami smo morali skrbno načrtovati vseh šest dejavnosti, povezanih z lutko. Prednost je ta, da se v mešani skupini mlajši otroci veliko hitreje nečesa naučijo, kot če bi bili v skupini otrok iste starosti, poleg tega v starejših vidijo vzornike, postanejo bolj samostojni pri vsakodnevni rutini in tudi pri dejavnostih oziroma izdelavi lutke, starejši otroci pa pogosto pomagajo mlajšim, na kar so zelo ponosni (npr. sestavljanke, kakšna bolj zahtevna didaktična igra).

3 LUTKA IN KOMUNIKACIJA

Lutka ima lahko precej pomembno vlogo pri komunikaciji otroka z drugimi (npr. z vrstniki, z vzgojiteljico), še posebej pri otrocih, ki so po naravi bolj sramežljivi in vase zaprti. Lutka otroku pomaga, da lažje naveže stike z vrstniki, z odraslimi, da dobi zaupanje v ljudi. Otrok najprej komunicira z lutko, potem pa preko lutke lažje naveže stike z drugimi.

3.1 Komunikacija in sporočanje

»Komunikacija je kompleksen in mnogovrsten proces pretoka informacij, ki ne nosi le sporočila o slovarskem pomenu uporabljenih besed, ampak o namenih, o izvorih in o odnosih med ljudmi, hkrati pa vedno potuje prek več kanalov. Navadno vsak pomisli na komunikacijo z uporabo besed oziroma govora, kadar ima v mislih komuniciranje, toda podrobnejša proučevanja so pozorna na več kanalov komuniciranja.« (Trček, 1994, v Korošec, 2004, str. 34).

3.2 Verbalna komunikacija

»Verbalna komunikacija je sporazumevanje z jezikom, je ena ključnih značilnosti človeške vrste. Govorni jezik je najpomembnejši simbolni sistem, ki ga človek uporablja, in je tudi najbolj razvit sistem nasploh.« (Rot, 1982, v Korošec, 2004, str. 35).

3.3 Neverbalna komunikacija z lutko

Neverbalna komunikacija pogosto pomaga otrokom, ki imajo slabše razvito govorno področje, ki imajo težave v besednem izražanju, in vključuje: oblikovanje govora (glasnost, ton), držo telesa, mimiko obraza, očesni stik, kretnje rok. Kaže se tudi v načinu oblačenja, pričeski itd.

Pomembno je, da vzgojitelj zazna otrokovo neverbalno komunikacijo. Opazovati mora predvsem njegovo govorico telesa, ne pa pozornost usmerjati zgolj na otrokovo besedno sporočanje, kajti otrok se pogosto (in nezavedno) izraža z neverbalnimi komunikacijskimi sredstvi. Ker pogledi in gibi pogosto povedo več od besed, je te treba opazovati in razbrati njihov pomen. Neverbalna komunikacija ima izredno moč, zato jo lahko vzgojitelj otroku približa tudi s pomočjo lutke. Otrok stisko izraža s telesno govorico; mimika in telesna drža sporočata, da mu je hudo in da potrebuje pomoč, in vzgojitelj mora to sporočilo prepoznati, mu prisluhniti in se nanj odzvati. Neverbalna sporočila otrok so lahko različna (globok vzdih, mimika, položaji in drža telesa itd.), povedo pa, da se otrok dolgočasi, da je utrujen, žalosten, zaskrbljen, vesel itd. (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

3.4 Lutka in vzgojitelj

Vzgojitelj mora biti pripravljen na drugačen način dela ter opustiti stereotipne predstave in mite o avtoritarnem učenju. Njegova naloga je, da s pozitivnimi pričakovanji in z bogatimi spodbudami omogoči otrokom čim več možnosti za kreativnost (Korošec, 2003).

Delo z lutko vzgojitelju oz. učitelju prinese ogromno prednosti (Borota idr., 2006):

- omogoča lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja,
- otroci doživijo vzgojitelja oz. učitelja v drugi luči,
- poveča se vzgojiteljeva kreativnost,
- igra z lutko nudi alternativne učne izkušnje,
- prijetno in zabavno vzdušje.

Slika 2: Namizna lutka Metka

Preden se vzgojitelj odloči za dejavnost z lutko, mora verjeti v magičnost lutk. Mora se vživeti in postaviti v vlogo, kakršno želi izpeljati z lutko. Lutko mora začutiti, le tako bodo lutko začutili tudi otroci. Vzgojitelj se mora poistovetiti z lutko, lutka pa pomaga vzgojitelju graditi most med njim in otroki.

4 LUTKA IN MOTIVACIJA

»Močna spodbuda, da bi otroci sami zaigrali lutkovno predstavo, pa je obisk lutkovnega gledališča. Dobra predstava v otroku sproži vznemirjenje in ustvarjalnost. Tako doživetje pripravijo, kar vzgojiteljice, včasih gostujoča lutkovna skupina, žal precej bolj poredko otroci lahko obišejo lutkovno gledališče. Tam se spoznajo tudi s čarobno mikavnostjo prostora, z vstopnicami, garderobo in na koncu dvorano z zastorom, ki se bo zdaj, zdaj odprl.« (Korošec in Majaron, 2002, str. 5–6).

Lutka je lahko tudi dober motivator za otroke kot tudi za odrasle. Ko vzamemo v roke lutko in jo oživimo, se otroci veliko hitreje umirijo, poslušajo, sodelujejo pri dejavnosti. Z lutko porabimo veliko manj časa, kot če bi dejavnost izvajali brez lutke. Lutka otroke pomiri, otroci ji zaupajo. Lutka ima prav posebno moč, s katero motivira otroka.

»V času, ko na posameznika v družbi vpliva predvsem zunanja motivacija (velja za otroke in odrasle), so lutke prava osvežitev v pristopu do motiviranja otrok. Ker si otrok lutko sam izbere za avtoriteto, je za dejavnost, ki jo z lutko izvaja ali h kateri ga lutka spodbudi, notranje motiviran.« (Kunstelj, 2012, str. 15).

Dodatna motivacija poleg lutke je lahko tudi lutkovna predstava. Otroke lahko odpeljemo v lutkovno gledališče na ogled lutkovne predstave (to pride v poštev za starejše otroke, predšolske), lahko nam lutkovno predstavo pridejo zaigrati v vrtec (primerno tudi za mlajše otroke, še posebej, če je skupina mešana), prav lepo doživetje pa je lutkovna predstava v vrtcu tudi za starejše otroke.

Otrokom omogočimo izdelavo lastne lutke, ki jo lahko potem uporabijo v lastni lutkovni predstavi, ob tem pa so otroci so na končni izdelek zelo ponosni, saj je to njihovo delo. Taka dejavnost je lahko motivacija za nadaljnje delo z lutkami. Otroke spodbujamo z lastnim zgledom. Vzgojitelj jih samo motivira in usmerja, ideja, zamisli pa so otroške kot tudi njihova realizacija. Izdelava lutke se navadno spontano nadaljuje v igro z njo.

5 LUTKA IN USTVARJALNOST

5.1 Spodbujanje ustvarjalnosti

V današnjem času so otroci vse preveč podvrženi računalniku in televiziji in pogosto se zgodi, da sploh ne zanjo biti ustvarjalni, zato potrebujejo spodbudo odraslih. Ustvarjalnost lahko spodbudimo že z malenkostmi, ker je največkrat zelo malo potrebno, da se otroci začnejo vživljati v svojo lastno domišljijo. Ustvarjalnost je pomembna skozi celo življenje, zato je prav, da jo prebujamo že v otrokovi rani mladosti.

»Pomembno je, da otrok sam ustvarja z lutko. Ta je namreč samo njegova: zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami, oživljena z njegovo energijo in čustvi. V tem ustvarjanje in oživljanje lutke prekaša vse kreativne otrokove dejavnosti, saj nemalokrat iz otroških rok dobijo svojo vidno podobo pojmi, za katere včasih dvomimo, da jih otroci razumejo in dojamejo: rojstvo, strah, jeza, žalost, veselje, ljubezen, smrt, noč, dan, letni časi, lenoba, marljivost ...« (Majaron, 2001, v Korošec, 2003).

5.2 Kreativna dramska vzgoja

»Kreativna dramska vzgoja pomeni pristop h gledališkim dejavnostim z otroki in mladino, ki zavrača tradicijo, zasnovano na prenašanju profesionalnega načina dela v gledališču na delo z otroki. Tako se učenje besedila, učenje gledaliških veščin, postavljanje in igranje predstave postavlja v drugi plan ali se celo izključuje. Primarnega pomena je proces, v katerem se dramske dejavnosti odvijajo. Iz tega izhodišča so se razvile različne oblike dramskega dela z otroki. Najbolj pogosta izraza v svetu, ki se uporabljata za sodoben, drugačen pristop h gledališki dejavnosti z otroki sta drama v vzgoji (Drama in Education) in kreativna drama (Creative Drama) (Wagner, 1998).« (Korošec, 2003).

Skozi kreativno dramsko vzgojo se otroci lahko učijo, izražajo, socializirajo. Do izraza pride otroška kreativnost. Dejavnost pri kreativni drami je predlagana z neko zgodbo, igralci so otroci, ki morajo poznati to zgodbo. Besedilo lahko oblikujejo sproti, pomembno je le, da je v kontekstu z zgodbo.

5.3 Igra domišljije

»Namen dialoške dramske igre z lutkami je otroka vključiti v dialog, ki ga začne vzgojitelj. Z gledanjem, opazovanjem odraslega otrok dobi pogum, da postopoma sam vstopi v igro ali drugače sodeluje v njej. V začetnih fazah mora vzgojitelj otroku pomagati, vendar mora paziti, da mu ne vzame poguma. Otroku, ki še nima

razvitih govornih spretnosti, vsega ne more izraziti z besedami. Dramska igra z lutkami znatno razširi njegov zaklad izraznih sredstev (obrazna mimika, telesni gibi, lutke, različni zvoki) in mu tako pomaga izraziti misli z neverbalnimi sredstvi. Dramske dejavnosti z lutkami spodbudijo otrokovo mišljenje, domišljijo in verbalno izražanje, saj otrok živahno in z lahkoto spregovori o igri in svojih občutkih med predstavo, rad daje pripombe o igri drugih otrok in želi imeti video posnetke pravljič, v katerih je igral.» (Brėdikytė, 2002, v Kunstelj, 2012, str. 19).

Domišljija je prisotna skorajda pri vseh otrocih, prav tako pa tudi pri odraslih. Otroci se med igro pogosto postavijo v domišljijjski svet. Pogosto se igrajo kakšne igre, v katerih so oni junaki iz domišljijjskega sveta, poistovetijo se z njimi, postavijo se v domišljijjski kraj in čas. Domišljije ne smemo zapostavljati, saj lahko pozitivno deluje na otroka. Preko domišljijjske igre pa se razvija in krepi tudi otrokova kreativnost, zato je dobro, da včasih tudi odrasli spodbudijo otroke k domišljijjski igri.

6 OTROKOV RAZVOJ OB IGRI Z LUTKO

Otroci zelo uživajo v tistih dejavnostih, v katerih pustimo, da pride do izraza njihova ustvarjalnost. Zelo radi sami izdelujejo svoje izdelke, za katere vedo, da bodo potem samo njihovi, da jih bodo odnesli domov. Ko smo otrokom povedali, da bo vsak izdelal svojo lutko, so bili zelo navdušeni. Še bolj pa so bili veseli, ko so izvedeli, da bodo potem vsak s svojo lutko uprizorili lutkovno predstavo.

Lutka zelo pozitivno vpliva na otroka in na njegov razvoj, ravno zato se precej vzgojiteljic poslužuje dela z lutkami oziroma eno lutko. Vendar pa menimo, da je še vedno premalo vključevanja lutk v vsakodnevne dejavnosti. Nekatere vzgojiteljice imajo morda pred tem, kako lutko animirati, kako bo vse skupaj izpadlo, malo strahu. Mnenja smo, da je strah odveč, saj ko nekdo dobi lutko v roke, se nič več ne sprašuje, kaj bo rekel, vse se zgodi spontano, otroci pa veliko bolj poslušajo in upoštevajo navodila, če je v skupini prisotna lutka.

Za otrokov razvoj ob igri z lutko so pomembna posamezna področja otrokovega čustvenega, socialnega in spoznavnega razvoja (Borota idr., 2006):

- razvoj domišljije,
- razločevanje med fantazijo in realnostjo,
- razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti,
- oblikovanje socialnih veščin,
- spremenljiv način izražanja emocij,
- jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj,
- razvoj empatije,
- spodbujanje ustvarjalnosti,
- intelektualni vidik.

6.1 Razvoj domišljije

Domišljija je tista, ki je pomembna za vse nadaljnje dejavnosti. Otroku omogoča, da se prestavi v drug svet, kraj, čas, postane lahko druga oseba. Domišljija je tudi začetek na poti h kreativnosti, žal pa je v našem šolskem sistemu večkrat zapostavljena, čeprav je v življenju zelo pomembna. Otroku moramo dati vse možnosti, da bo svoje izkušnje, ki jih pridobiva, znal čim bolj kreativno in domiselno uporabiti ter razvijati, vse to pa nudi prav kreativna igra z lutko. Z razvojem domišljije otrokom dopuščamo lastno pot in osmislimo njihovo delo, ki postane zanimivejše (Korošec, 2003).

»Problem današnjega časa je tudi mnenje odraslih, da so fantazije neproduktivne. Po drugi strani pa prek medijev nenehno institucionaliziramo domišljijo in jo deindividualiziramo. Le kakšna domišljija je tista, ki je skupna?! Otrok je pri tem le pasivni opazovalec in ni več ne izvor ne akter. Mnogi otroci se pričnejo v svoji vnemi, kako posnemati odrasle, sramovati domišljije, še preden se je ta razcvetela. Prehitro se odpovedo poigravanju z Božičkom ali zlo silo, da bi bili videti veliki in resni. Lahko ostanejo aktivni, ambiciozni, izgubili pa so izvirnost in ustvarjalnost.« (Praper, 1992, str. 179).

Domišljija nam pogosto pomaga (tako odraslim kot tudi otrokom), da pozabimo na vsakodnevne skrbi, težave. Omogoča nam, da za trenutek pozabimo na sedanjí trenutek in se prestavimo v drug čas in prostor, kjer se predajamo spominom, rešujemo probleme, si zamišljamo neko zgodbo, izumljamo nove stvari. Domišljije ne smemo zatirati, temveč jo moramo razvijati in spodbujati, saj le tako lažje razmišljamo, ustvarjamo in komuniciramo z drugimi.

6.2 Razločevanje med fantazijo in realnostjo

Skozi različne igre z lutko (dramske, domišljijske) otroci postopoma dojamejo, kaj je v njihovem svetu realno in kaj ne. Otroci s preizkušanjem lastnih sposobnosti z lutkovno igro zaigrajo tisto, kar so videli, slišali in doživeli. Lutke so zelo dobro sredstvo za otrokovo neverbalno in verbalno izražanje notranjih konfliktov v zvezi z realnostjo. Z lutkami otrok lahko zaigra tiste situacije, ki si ji želi, vendar ve, da so v realnosti neizvedljive.

Odrasle pogosto skrbi, da bi otroci mešali fantazijski in realni svet, vendar je ta strah nepotreben. Po teoriji simbolne igre otrok natančno loči, kdaj je situacija domišljajska in kdaj prava.

Lutka zmore vse, česar človek ne zmore, saj ima neverjetno moč. Lahko leti, se bojuje, prežene največje strahove (Korošec, 2003).

6.3 Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti

Vzgojiteljeva vloga je pri razvoju pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti zelo pomembna, saj bo prav njegova informacija o tem, da je prav in dobro tisto, kar je otrok sposoben narediti, pomagala otroku do pozitivne samopodobe in povečanja samozavesti. Vzgojitelji pogosto povedo, da so otroci, ki so doživeli uspeh pri kreativnem lutkovnem ustvarjanju, pridobili samozaupanje tudi na drugih področjih. Senzibilen vzgojitelj bo otroka pohvalil za njegov napredek in ga spodbujal k izdelavi lutke skladno z njegovimi sposobnostmi. Otrokom, ki imajo težave s finomotoriko in

samopodobo, bo občutek, da zmorejo narediti lutko in z njo tudi zaigrati, pripomogel h krepitvi samozaupanja. Z odraščanjem se seveda povečujeta tudi zahtevnost in oblikovanje lutk ter prizorov.

Vsak otok potrebuje posebno spodbudo in pomoč, zlasti otroci, ki v skupini lahko predstavljajo problem, to so tihi, in zadržani oz. hiperaktivni in osamljeni otroci. Ker je neposredna komunikacija dostikrat neuspešna, se otrok lahko zapre vase ali zavrne komunikacijo. V takšnih primerih je lutka odličen element reševanja težav (Borota idr., 2006).

Otroku moramo do neke meje pustiti prosto pot pri ustvarjanju, razmišljanju, kajti le tako bo otrok razvil svoj čut in odgovornost, kaj je prav in kaj ne. Otrok mora sam slediti svojemu čutu, svoji ustvarjalnosti in domišljiji, kajti le tako bo lahko postal samozavesten. Odrasli moramo biti zelo previdni, preden npr. otrokov izdelek ocenimo. Moramo povedati, kar mislimo, biti realni, vendar moramo skrbno izbrati besede, saj napačna beseda lahko povzroči, da otrok izgubi vso samozavest. Prav tako pa ne smemo iti v drugo skrajnost in preveč hvaliti, saj takrat lahko dobi otrok napačno samopodobo. Prav je, da se samozavest pri otroku krepi, vendar do določene meje.

6.4 Oblikovanje socialnih veščin

Gledališke dejavnosti izrazito temeljijo na skupinskem ustvarjanju, na sodelovanju v majhnih skupinah. V skupini je nujna dobra interakcija, kar od otrok zahteva medsebojna dogovarjanja in usklajevanja mnenj, saj gledališke dejavnosti izrazito temeljijo na skupinskem ustvarjanju. Treba je spoštovati drug drugega, se poslušati, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva ter reakcije ostalih v skupini. Otroci sodelujejo pri dejavnosti, so zainteresirani za delo, komunicirajo med sabo in si želijo doseči skupen cilj. Otroci se ob igri z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in reševanja konfliktov. Med otroki se razvija medsebojna pomoč, zlasti pa je pomembno, da otroci ob takem delu uživajo, se sprostijo in so pripravljeni na dialog (Borota idr., 2006).

Ker so v naši skupini otroci različne starosti, med njimi pogosto pride do konfliktov, posebej med mlajšimi in starejšimi. Mlajši imajo svojo igro, starejši že drugače razmišljajo, včasih želijo starejši prevzeti glavno vlogo, kar potem vodi v konflikt. Zdi se, da so lutke otroke bolj povezale med seboj. Že ko smo jim pokazali svojo lutko in jo oživel tako, da jim je lutka pripovedovala pravljico, je bil odziv boljši, kot v primeru ko smo jim pripovedovali pravljico brez lutke, kot vzgojiteljica. Otroci so sodelovali med seboj pri vseh dejavnostih, najbolj pa se je njihova povezanost in komunikacija pokazala pri samostojni igri z lutko. Starejši otroci so mlajše spodbujali k igri z lutko, jim

kazali, kako naj z njo ravnajo, ni bilo tekmovanja, kdo je izdelal boljšo lutko, ampak so vsi lepo sodelovali med seboj.

6.5 Spremenljiv način izražanja emocij

Otrok je pogosto zmeden, ker ne zna izražati čustev oziroma ker ne ve, kako odreagirati in pokazati, kaj čuti, zato potrebuje način, da močna čustva, ki jih dnevno doživlja, izrazi na sprejemljiv način. Igra z lutko mu to nudi. Vsak človek kdaj čuti jezo, strah, ljubosumje in negativizem. Otrok bo zaigral prizor, v katerem ta čustva lahko izrazi, se jih s tem osvobodi ter reši notranje konflikte. V igri se lahko reflektirajo odnosi iz otrokove okolice. Vzgojiteljica s pomočjo lutke spoznava otroke in z njimi uspe vzpostaviti individualni odnos. Otroci pri igri z lutko izražajo svoja čustva in odnos do sveta, zato lahko v tem izražanju opazimo doživljanje in čustvovanje otrok, ki ga sicer ne bi (Borota idr., 2006).

6.6 Jezik neverbalne komunikacije, spodbuda za otrokov govorni razvoj

Kreativna dramska vzgoja daje otroku možnost za pogosto zapostavljeno neverbalno komunikacijo. Lutka v otrokovih rokah bo zares oživiljena le, če ji bo otrok vdahnil tri nivoje stilizacije, po katerih je prepoznavna: vizualno, gibalno in glasovno. Neverbalni vidik igre z lutko spodbudi otroke z nizko sposobnostjo govornega izražanja, da začnejo komunicirati. Ob izdelovanju lutke si otrok zamisli in predstavlja svoje ideje, v kakšnih prizorih bi lutka lahko nastopila, kaj lutka, sliši, vidi, čuti, vse to nam lahko pokaže z gibanjem. Otrok doda nekaj glasov, mrmranje pesmi in že vemo, kaj nam lutka želi sporočiti. Gotovo pa kmalu od otroka dobimo tudi prve besede, toda biti moramo potrpežljivi. Igra z lutko bo spodbudila otrokovo domišljijo in mu pomagala pri pripovedovanju in pisanju zgodb (Borota idr., 2006).

Slika 3: Igra z lutko

6.7 Razvoj empatije

»Empatije je psihološka sposobnost zaznavanja čustev druge osebe, ne da bi s tem podal svoje, ki je tudi združljiva s teorijo uma. Lahko bi se opisala kot čustvena verzija telepatije. Pogosto je opisana kot sposobnost poistovetenja z drugo osebo, pri čemer lahko tako empat (oseba, sposobna vživljanja) predvidi čustva ali misli te osebe.« (Empatija, 2016).

»Empatija je sposobnost, ki se vse bolj povezuje z medsebojnim razumevanjem in humanimi medčloveškimi odnosi.« (Korošec, 2003).

Empatija je pomembna sposobnost, ki omogoča posamezniku, da razume situacijo tiste osebe, na katere mesto se postavi. Pogosto se zgodi, da ljudje zamenjujejo empatijo s simpatijo, toda gre za dva različna pojma. Empatija pride do izraza pri igri z lutko, saj otrok pri takšni igri prevzema različne vloge (vživi se v vlogo druge osebe, postavi se v njen položaj itd.). Zelo pomembno je, da vzgojitelj pri igri z lutko, ko gre za empatijo, otroka usmerja in ga spodbuja, da otrok postane empatičen (da začuti tisto osebo oz. vlogo, ki jo prevzame).

6.8 Spodbujanje ustvarjalnosti

»A. Croupley (1992) poudarja, da ima ustvarjalnost, ki jo pojmuje kot inovativno, drzno, svobodno, izvirno mišljenje, tri sestavine:

- intelektualno prvino (moč porajanja idej),
- motivacijsko prvino (želja po delu na zamislih in komuniciranju z njimi, ko so izdelane),
- emocionalno prvino (pogum za drugačno razmišljanje).« (Borota idr., 2006, str. 121).

Ustvarjalnost se skriva v vsakem človeku. Pri nekaterih se kaže bolj, pri drugih manj. Ustvarjalni smo lahko na različnih področjih (umetnost, znanost), prav tako smo lahko ustvarjalni pri čisto vsakdanjih opravilih. Otrokom moramo dopuščati ustvarjalnost, ne smemo jih preveč omejevati pri njihovem ustvarjanju.

Igra z lutko otroku predstavlja velik izziv, ki sprošča asociacije, omogoča produciranje idej, ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov. Otrokom moramo predstaviti nek problem, ki ga z igro z lutkami ustvarjalno rešijo. Pomembno je, da otrok sam ustvarja lutko, ta je namreč samo njegova: zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami, oživiljena z njegovo energijo in čustvi (Borota idr., 2006).

Slika 4: Otroško ustvarjanje

6.9 Intelektualni vidik

H. Gardner (1993) je s svojo znano teorijo o več inteligencah obogatil področje raziskav učenja z dramo:

- telesno-gibalna inteligenca,
- jezikovna inteligenca,
- osebna inteligenca,
- glasbena inteligenca.

Lutka nam je v veliko pomoč pri učenju in poučevanju, z njo lahko preverimo otrokovo znanje, ne da bi on to vedel. Učinek je boljši, saj pri otrocih ni prisotne treme in strahu.

Lutke so odličen medij pri posredovanju novih informacij, učenju pesmic, obnavljanju besedila. Otrokom omogočajo učenje z veliko zabave in sproščenosti. Ne zavedajo se, da se ob igri učijo in naučijo. Ko se lutka zmoti, je navadno zelo smešno, ob lutkini zmoti pa je tudi otrokova zadrega ob morebitnem neznanju manjša. Vzgojitelji in učitelji lahko z lutkovnimi dejavnostmi preverjajo otrokovo znanje, ne da bi se oni tega zavedali. Rezultat je boljši, saj posredna komunikacija z lutko vse skupaj olajša. Otroci pogosto prav zaradi treme in strahu pred izpostavljanjem ne morejo pokazati vsega svojega znanja (Borota idr., 2006).

7 METODE DELA Z LUTKO

Poznamo šest različnih tehnik oziroma načinov razvijanja komunikacije z lutko, ki nam dopuščajo veliko različnih načinov za njeno uporabo in povezavo z vsakodnevnim delom v skupini (Renfro in Hunt, 1982).

7.1 Spontana igra z lutko

To je preprosta oblika lutkarstva, ki se zgodi spontano, brez posredovanja odraslih. Gre za obliko simbolne igre, ko se otrok igra z več lutkami hkrati, ko se svobodno in spontano pogovarja z lutkami ter med igro spreminja vloge. Pri tem lahko sodelujeta dva ali več otrok, vsak s svojo lutko. Otroci si tudi sami hitro naredijo preprost lutkovni oder. Spontana igra se zgodi že med samo izdelavo lutk, ko lutke še niso končane. Takoj ko se je lutka sposobna gibati, se v skupini začne odvijati komunikacija na več nivojih. En otrok se pogovarja s svojo lutko, drugi jo oživlja z gibanjem, dva poskušata komunicirati s svojo lutko itd. Vzgojitelj pri spontani igri ostaja izven igre in jo le opazuje. Škoda bi bilo prekiniti ta čarobni prizor oz. trenutek, ko se otroci spontano igrajo. Večinoma vzgojitelji presenečeni in vznemirjeni kar obstanejo in opazujejo otroka, ki z enim samim gibom lutko potegne v življenje (Korošec in Majaron, 2002).

7.2 Priprava prizorov z lutko

To je dejavnost, ki je skrbno načrtovana pod vodstvom odrasle osebe, s tehniko kreativne drame pa vzgojitelj otroke usmerja k pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, poezije, glasbe, realnega življenja ali domišljije. Prizori se izvajajo ob improviziranih dialogih in gibanju, pri tem otroci niso omejeni z odrom, svobodno pohajkujejo po igralnem prostoru in s tem raziskujejo gibanje svojega telesa v odnosu do svoje lutke. Velikost prostora, ki ga bomo izbrali, je odvisna od tega, za katero vrsto lutk se bomo odločili, npr. za prstne lutke lahko izberemo manjši prostor, ker ne potrebujejo toliko gibanja, večje telesne lutke pa zahtevajo večji prostor, ker je več gibanja.

Otroci naj prispevajo svoje ideje, scenarij, dialog, vzgojitelj pa ne sme biti pod prevelikim pritiskom nastopa, saj le tako lahko otroke prepusti njihovi lastni ustvarjalnosti. Ker je občinstvo nujno, naj otroci svoje prizore zaigrajo pred vrstniki, mlajšimi otroki, kajti le ti bodo z ogledom nagradili trud otrok. Priprava predstavitve pozitivno vpliva na posameznika in celotno skupino (Borota idr., 2006).

7.3 Pripovedovanje z lutko

»Od stopnje otrokovega govornega in kognitivnega razvoja je odvisna ena od govornih spretnosti, t. i. pripovedovanje. Otrokovo pripovedovanje se še razvija, zato je potrebno, da spodbujamo otrokovo samostojnost pri pripovedovanju in postopoma stopnjujemo zahtevnost, tako da vzgojitelj poda začetek zgodbe, otrok pa zgodbo nadaljuje. S spodbujanjem pripovedovanja pomagamo otroku, da bogati svoj besedni zaklad, se uči oblikovati govorna sporočila tako, da jih bodo razumeli poslušalci, preizkuša svojo domišljijo, se vživlja v junake, ki jih vidi na slikah, doživlja pozitivna čustva, ki so povezana s pripovedovanjem. Hkrati pa lahko otrok vpleta svoja trenutna čustva ali morebitne stiske, ter jih na ta način ubesedi in se tako lažje sooči z njimi.« (Ajdišek, 2008, str. 20–22).

Lutke vzgojitelju nudijo možnost za kreativno interpretacijo in ustvarjanje magičnega sveta za in z otroki. Otroci zgodbo doživljajo povsem drugače ob pripovedovanju z lutko, kot če jim zgodbo le preberemo. Vsaka lutka bo zgodbo povedala drugače. Otroci se vživijo v lutkovne junake, jih spodbujajo, sprašujejo in like globlje doživljajo (Korošec in Majaron, 2002).

Otroci se ob pripovedovanju z lutko lažje izražajo, pozabijo na strah in tremo, ki se pogosto pojavi med nastopanjem pred celotno skupino ali pred večjim občinstvom.

7.4 Pogovarjanje skozi lutko

Pogovarjanje skozi lutko temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otroka. Ker otroci včasih ne znajo z besedami opisati svojih misli, čustev in doživetij, jim je treba ponuditi pravi medij, sredstvo, da se bodo lažje izrazili (Borota idr., 2006).

Slika 5: Pogovarjanje in komuniciranje z lutko

Otroci odraslim včasih ne zaupajo svojih težav in skrbi, včasih moramo določene stvari izvleči iz njih in prav lutka nam velikokrat pomaga pri tem. Otrok se lutki veliko lažje odpre in ji zaupa, kaj ga teži.

7.5 Učenje in poučevanje z lutko

Vzgojitelj ob lutkah in z njimi posreduje informacije in zanimive ter poučne vsebine na zanimiv in otrokom prijazen način. Preproste lutkovne tehnike so nam v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev, pri boljši motivaciji za delo, pri dobrem pomnjenju in razumevanju učne snovi (Borota idr., 2006).

7.6 Izdelava lutke

Pri izdelavi lutke moramo otroku pustiti določeno svobodo, da lahko oblikuje karakter po svoje. Že sama izdelava lutke daje otroku možnost za projekcijo čustev, želja in misli. Pri mlajših otrocih ni pomemben izgled lutke, pomembno je, da otrok verjame, da je naredil medveda, pa čeprav mu ni nič podoben. Vzgojitelj je dolžen sprejeti in verjeti v njegovo kreacijo. Vzgojitelj naj ne prekinja otrok z raznimi komentarji (npr. zakaj je sonce zelene barve ipd.), temveč naj otroke spodbuja z vprašanji, ki prebudijo njegovo domišljijo. Pri izdelavi lutke otrok razvija finomotoriko, koordinacijo roka – oko, spoznava različne materiale, izraža čustva ob kreiranju lika, širi znanje o pojmih. Otrok bo lutko, ki jo je sam izdelal, cenil mnogo bolj kot katerokoli drugo, z njo bo vzpostavil prav poseben odnos (Hunt in Renfro, 1982, Borota idr., 2006).

Lutkovna delavnica je oblika dela, pri kateri uporabljamo in/ali izdelujemo lutke. Pod pojmom lutkovna delavnica se skrivajo najrazličnejše dejavnosti z lutkami. Pri delu sledimo različnim metodam in ciljem. V vrtcu bo vzgojiteljica uporabila mehko lutko, s katero bo zjutraj sprejela otroka, ki ima težave, ko se mora posloviti od mame. Lutka ima pomembno vlogo tudi v terapiji; igra otroka z lutko ima diagnostično in terapevtsko vrednost v psihoterapiji posameznika ali skupine. Pri boleznih in somatskih težavah lutka odigra vlogo prijatelja, zaveznika, zdravnika itd. (Sitar, 1999).

Slika 6: Izdelovanje lutke

8 VRSTE IGER GLEDE NA OTROKOVO SOCIALNO UDELEŽBO

Toličič in Smiljanić-Čolanovičeva (1977, v Batistič Zorec, 2002) pravita, da se razvoj zmogljivosti posameznih funkcij in socialni razvoj pri igri med seboj prepletata in vplivata drug na drugega.

8.1 Individualna (samostojna) igra

Individualna igra prevladuje do drugega leta starosti, saj otroka bolj kot vrstniki zanimajo pomembni odrasli. Otrok se še ni sposoben igrati z vrstniki, vrstnike le opazuje.

8.2 Vzporedna igra

Vzporedna igra se pojavi med drugim in tretjim letom, kadar je skupaj več otrok. Otroci te starosti se še vedno igrajo vsak zase, vendar pa se v tem obdobju že pojavijo elementi posnemanja igre drugega. Horvat in Magajna (1989, v Batistič Zorec, 2002) pravita, da pride do interakcije med otrokoma le, če jima je skupno zanimanje za isto igračo ali igralni prostor. Za to obdobje so značilni konflikti in tudi fizična obračunavanja.

8.3 Skupna igra

Skupna igra se pojavi po tretjem letu starosti, saj narašča zanimanje za vrstnike in igro z njimi. Otroci že zmorejo sodelovati med seboj, čeprav še vedno pogosto prihaja do konfliktov. Otroci se najraje igrajo po skupinah po dva ali trije, skupine pa se pogosto spreminjajo. Najprej je skupna igra asociativna, kar pomeni, da se otroci skupaj igrajo, vendar še nimajo skupnega cilja, nato pa postaja vse bolj sodelovalna. Pri sodelovalni igri otroci težijo k istim ciljem, čeprav jih pogosto dosegajo s konflikti. Ta vrsta igre zahteva določeno stopnjo socialne in emocionalne zrelosti, da otrok lahko v igri sklepa kompromise z vrstniki in uskladi svoje ravnanje z vrstnikovim ravnanjem (Batistič Zorec, 2002).

9 EMPIRIČNI DEL

9.1 Namen raziskovanja

V empiričnem delu diplomske naloge smo skozi šest različnih dejavnosti izvedli raziskavo o tem, kakšen vpliv ima lutka na mlajše otroke in kakšen na starejše otroke.

Namen diplomske naloge je skozi igro ugotoviti funkcijo lutke v heterogeni skupini (otroci, stari od 18 mesecev do šest let) in opazovati razlike med mlajšimi in starejšimi otroki ter jih spodbuditi h kreativnemu lutkovnemu ustvarjanju.

Analizirali bomo, katero lutko si bodo izbrali otroci po prebrani pravljici Janko in Metka za izdelavo (izbirali bodo lahko med liki Janka, Metke in čarovnice). Drugi del, ki ga bomo analizirali, bo vrsta igre, prisotna med otroki pri igri z lutko (individualna ali skupinska igra), kako se bodo igrali z lutko in med seboj glede na starostno obdobje. V tretjem delu bomo ugotavljali, kako poteka komunikacija z lutko med mlajšimi in starejšimi otroki, med starejšimi otroki in med mlajšimi otroki.

9.2 Cilji raziskovanja

Z raziskovanjem želimo pokazati:

- da dejavnosti z lutko spodbujajo razvoj ustvarjalnosti,
- da igra z lutko ugodno vpliva na otrokov čustveni in socialni razvoj,
- da lutka spodbuja otroke k socialni igri.

9.3 Razčlenitev, podrobna opredelitev

9.3.1 Raziskovalna vprašanja

- Kateri lik iz pravljice Janko in Metka si otroci izberejo za izdelavo lutke (Metko, Janka ali čarovnico)?
- Kako se igrajo otroci z lutko in med sabo glede na starostno obdobje (individualna, vzporedna ali skupna igra)?
- Kako poteka komunikacija z lutko med mlajšimi in starejšimi otroki, med izključno mlajšimi otroki, med izključno starejšimi otroki?

9.3.2 Raziskovalne hipoteze

Hipoteza 1: Največ otrok si za izdelavo lastne lutke izmed pravljичnih likov v Janku in Metki izbere lik Metke.

Hipoteza 2: Pri otrocih je bila pri igri z lutko in z ostalimi otroki najbolj prisotna skupna igra.

Hipoteza 3: Pri opazovanju igre z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki bo med mlajšimi in starejšimi otroki komunikacija najmanjša.

Hipoteza 4: Pri opazovanju igre z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki bo največ neverbalne komunikacije pri igri z lutko med mlajšimi otroki.

Hipoteza 5: Pri opazovanju igre z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki bo največ verbalne komunikacije med starejšimi otroki.

9.4 Metodologija

9.4.1 Raziskovalna metoda

Pri svojem delu smo uporabili deskriptivno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja, in sicer metodo pripovedovanja in metodo opazovanja.

9.4.2 Raziskovalni vzorec

Raziskava je potekala v šolskem letu 2015/2016 v skupini 18 otrok, starih od 18 mesecev do šest let (otroci so izdelali lutko, se z njo igrali, igrali lutkovno predstavo). Ugotavljali smo, za kateri pravljичni lik se bodo odločali otroci izdelati pri izdelavi svoje lutke. Pri igri z lutko smo opazovali in primerjali mlajše in starejše otroke in ugotavljali razlike med njimi.

9.5 Priprave

1. priprava

Poslušanje pravljice

Datum: 12. 5. 2016.

Področje dejavnosti: jezik, likovna umetnost.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: pripovedovanje, poslušanje, pogovor, risanje.

Oblike dela: skupna, individualna.

Sredstva: knjiga Janko in Metka, list papirja, barvice.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Ob poslušanju in pripovedovanju pravljic razvija zmožnost domišljajske rabe jezika; s književno osebo se identificira in doživlja književno dogajanje.
- Otok ob knjigi doživlja ugodje, veselje in zabavo; pridobiva pozitivni odnos do literature.
- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti.

Opis dejavnosti

Otroci so se usedli na stole, ki so jih postavili v polkrog. Pred branjem pravljice Janko in Metka smo otroke vprašali, ali poznajo to pravljico. Po prebrani pravljici smo otrokom zastavili nekaj vprašanj, da smo preverili, kako pozorno so poslušali pravljico. Nato so se otroci usedli za mize in vzeli barvice. Razdelili smo jim prazne bele liste, na katere so narisali karkoli iz pravljice.

Vloga odraslega:

- prebere pravljico;
- otroke spodbuja pri razgovoru o pravljici.

Analiza dejavnosti:

Ta dan je bilo v skupini 17 otrok; 6 fantov, 11 deklet.

Večini otrok je bila pravljica že poznana. Med branjem pravljice smo pogledovali k otrokom in videli, da z zanimanjem poslušajo pravljico. Po prebrani pravljici smo skupaj z otroki obnovili celotno zgodbo, pogovarjali smo se o tem, kakšna se jim je zdela pravljica, kateri lik jim je bil najbolj všeč, kateri manj. Pri pogovoru so sodelovali tudi mlajši otroci. Neki deček nas je vprašal, ali smo mi ta Metka, ki nastopa v pravljici. Odgovorili smo mu, da ima ta deklica enako ime kot mi. Ko smo pravljico podrobno predelali, so se otroci usedli na svoja mesta za mizo, vzeli barvice, mi pa sem jim razdelili prazne bele liste. Rekli smo jim, naj narišejo karkoli iz knjige. Ko so risbe dokončali, je vsak otrok povedal, kaj je narisal. Otroci so narisali različne stvari (Metko in Janka, hišo iz sladkarij, čarovnico, Janka in očeta, samo Metko ali samo Janka, Metko in mačeho ...). Trije mlajši otroci so narisali risbice, na kateri ni bilo ničesar iz pravljice (rožice, zajčki ...). Risbice smo potem obesili v garderobo, da so si jih lahko ogledali tudi starši.

Slika 7: Risanje

2. priprava

Izdelovanje lutk

Datum: 16. 5. 2016.

Področje dejavnosti: likovna umetnost, družba.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: pogovor, razlaga, likovno ustvarjanje.

Oblike dela: individualna, skupna.

Sredstva: lutka Metka, časopisni papir, platenka, lesene palčke, blago, volna, majhni kamni, slano testo, tempera barve, čopiči, lepilo, samolepilni trak, škarje.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Doživljanje in spoznavanje umetniških del.
- Spodbujanje domišljije.
- Učenje nove likovne tehnike.

Potek dejavnosti:

Izdelovali smo lutke in iz slanega testa različne okraske. Preden smo začeli z izdelavo lutke, smo otrokom predstavili svojo lutko Metko. Lutka Metka je obnovila pravljico o Janku in Metki in nato otroke povabila, da tudi oni njej pripovedujejo pravljico, ter jim postavljala različna vprašanja o pravljici Janko in Metka. Ko so se

otroci spoznali z lutko, smo otrokom povedali, da bodo tudi oni izdelali vsak svojo lutko. Izbirali so lahko med tremi liki, med Jankom, Metko ali čarovnico. Skupaj z vzgojiteljico smo pripravili ves material, ki smo ga potrebovali pri izdelavi lutke. Ker je bilo otrok preveč, da bi lutke izdelovali vsi naenkrat, smo otroke razdelili v skupine. Pripravili smo tri mize, za vsako mizo so ustvarjali po štirje otroci, medtem ko so se ostali igrali. Za eno mizo smo izdelovali glavo za lutko, za drugo trup za lutko, pri tretji mizi so otroci iz slanega testa z modelčki za piškote ali po svoji domišljiji izdelovali različne oblike. Ko so se izdelki strdili, so jih otroci pobarvali s tempera barvami. Z vzgojiteljico smo pomagali pri izdelavi glave in trupa. Iz časopisnega papirja smo naredili kepo za glavo, na zadnjo in spodnjo stran glave smo vstavili leseni palčki in nato celo glavo oblepili z zaščitnim trakom ter vse skupaj pobarvali s tempera barvami. Trup smo izdelali iz plastenke, ki smo jo prerezali in vanjo vstavili majhne kamne ter jo nato zalepili. V plastične zamaške smo že doma izvrtali luknje, skozi smo potisnili palčko, na katero je pritrjena glava. Ko smo skupaj sestavili trup in glavo, smo iz lesenih paličic izdelali roke in nato lutko oblekli. Pripravili smo različne vrste blaga. Otroci so lutko oblekli po svoji želji, na glavo so iz volne nalepili lase, tisti, ki so izdelali čarovnico, so naredili še klobuk. Na koncu so otroci narisali še oči in usta. Mlajšim otrokom smo pomagali tako, da smo jim vodili roko, da so narisali oči in usta.

Vloga odraslega:

- pomaga otrokom pri izdelavi lutke,
- spodbuja otroke pri izdelavi umetniških del,
- skrbi za varno delo otrok.

Analiza dejavnosti

Ta dan je bilo prisotnih 17 otrok, 6 fantov, 11 deklet.

Ko smo otrokom pokazali svojo lutko in jim jo predstavili, so bili zelo navdušeni nad njo. Vsi bi jo želeli držati v rokah. Lutko smo oživel tako, da jim je ona začela pripovedovati pravljico o Janku in Metki. Ko jim je lutka Metka povedala, da bi rada slišala pravljico iz njihovih ust, so otroci z navdušenjem pripovedovali. Z vsakim pogovorom o pravljici so otroci bolje obnavljali zgodbo. Lutka pa je še dodatno pripomogla k njihovi motivaciji. Nato je lutka otroke povabila k izdelovanju njihovih lastnih lutk. Vsi bi bili radi takoj ustvarjali, vendar to ni bilo mogoče. Z vzgojiteljico smo jim povedali, da bodo vsi prišli na vrsto. Da se ne bi otroci prepirali med seboj, kdo bo kaj delal, smo jih razdelili v skupine po mizah. Štirje otroci so ustvarjali iz slanega testa, štirje so izdelovali glavo za lutko, štirje lutkin trup, ostali otroci so se ta čas igrali, potem pa so se zamenjali. Otroci so v tej dejavnosti zelo uživali, saj so imeli proste roke pri

ustvarjanju. Skupaj z vzgojiteljico smo pomagali mlajšim in tudi starejšim otrokom, če so imeli kakšne težave. Pomagali smo tudi pri lepljenju. Določene dele smo zalepili kar z vročim lepilom.

Zelo nas je presenetil izbor lutk, saj smo pričakovali, da bo največ otrok izdelovalo Metko (ker je v skupini več punc kot fantov), najmanj pa čarovnico, ker je negativen pravljичni lik. Toda največ otrok je izdelalo prav čarovnico.

Dejavnost je v celoti uspela, cilji so bili izpolnjeni.

Slika 8: Izdelovanje lutk

Slika 9: Izdelovanje lutk

Slika 10: Ustvarjanje iz slanega testa

Slika 11: Izdelovanje lutk

3. dejavnost

Izdelava lutk in scene ter priprava prizorov

Datum: 18. 5. 2016.

Področje dejavnosti: likovna in dramska umetnost.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: pogovor, likovna ustvarjalnost.

Oblike dela: individualna, skupna.

Sredstva: lutka Metka, dve veliki kartonski škatli, ena manjša škatla, samolepilni trak, lepilo, tempera barvice, čopiči, škarje.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Spodbujanje domišljije.
- Utrjevanje nove likovne tehnike.
- Razvijanje koncentracije.

Opis dejavnosti:

Lutka Metka je tiste otroke, ki še niso do konca izdelali svojih lutk, motivirala k dokončni izdelavi. Ko so otroci izdelali lutke, je lutka Metka otrokom predlagala, da bi skupaj izdelali hišo. Hišo smo izdelali iz dveh večjih kartonskih škatel, jo pobarvali in nanjo nalepili izdelke iz slanega testa. V hišo smo postavili tudi peč, ki so jo otroci izdelali iz manjše škatle. Ko je bila hiša dokončana, smo otroke s tehnikami kreativne drame usmerjali k pripravi predstave. Otroci so se ob improviziranih dialogih gibali po igralnici. Z dialogi so brez lutk obnovili besedilo pravljice.

Vloga odraslega:

- pomaga otrokom pri izdelavi scene,
- z nožem izreže vrata in okna iz kartona,
- spodbuja otroke pri izdelavi umetniških del,
- skrbi za varno delo otrok,
- usmerja otroke k pripravi prizorov.

Analiza dejavnosti:

Ta dan je bilo v skupini prisotnih 17 otrok; 6 fantov, 11 deklet.

Odkar je v skupino prišla lutka Metka, so otroci še bolj motivirani za delo in ustvarjanje. Tudi pri izdelavi hiše so z velikim veseljem sodelovali, barvali, lepili izdelke iz slanega testa na hišo in na koncu iz manjše škatle izdelali peč ter jo pobarvali z tempera barvami. Otroci so bili zelo ponosni na svoje izdelke. Najbolj so bili navdušeni nad tem, da ima vsak svojo lutko, ki jo bo lahko po končanih dejavnostih odnesel domov.

Pri pripravi prizorov so se otroci zelo nasmejali. Otroci so menjavali vloge, tako da so vsi prišli na vrsto. Najprej smo v improvizacijo vključili starejše otroke (tiste, ki bodo odigrali lutkovno predstavo), nato pa še mlajše. Razdelili smo vloge; za Janka smo izbrali tiste otroke, ki so izdelali lutko Janka, za Metko tiste, ki so izdelali Metko, za čarovnico pa tiste, ki so izdelali čarovnico. Večji otroci so se prepirali, kdo bo prej prišel na vrsto, zato nam je na pomoč hitro priskočila lutka Metka, ki je otrokom povedala, da bodo vsi prišli na vrsto in da je včasih treba malo počakati. Neka deklica je Metko vprašala: »Ali moreš tudi ti kdaj počakati?« Lutka Metka: »Seveda. Tudi jaz bi rada takoj prišla na vrsto, ampak sem se sedaj navadila, da lepo počakam.« Če bi mi to rekli, bi porabili še kar nekaj časa, da bi otroke umirili, lutki pa je to uspelo v trenutku.

Vsi mlajši otroci niso hoteli sodelovati, nekateri so raje samo gledali. Najmlajši deček, ki je ravno začel govoriti, je prišel do nas in rekel: »Metka Ankotu magala, da ni lovnica jedla.«

Ko smo pripovedovali zgodbo, so se tisti otroci, ki so imeli vloge, sprehajali po igralnici, ko pa smo s pripovedovanjem prenehali, so bili na vrsti oni. Predšolski otroci po večini niso imeli težav z govorjenjem, saj so že vsi komaj čakali, da pridejo na vrsto, razen ene deklice, ki je med igranjem ostala brez besed. Z lutko smo jo spodbujali, da je spregovorila nekaj besed. Tudi mlajšim otrokom smo pomagali pri govorjenju. Pri mlajših otrocih je bilo bolj kot izražanje z besedami pomembno to, da jim damo možnost nastopanja, da se lahko pokažejo pred starejšimi, bili so izredno ponosni.

Otroci so se med dejavnostjo še bolj poglobljeno seznanili z besedilom, tako da mislim, da jim to ne bi smelo delati večjih težav pri izvedbi lutkovne predstave.

Cilji so bil izpolnjeni.

Slika 12: Izdelava scene

Slika 13: Izdelava scene

Slika 14: Izdelava scene

Slika 15: Scena

4. dejavnost

Spontana spoznavna igra z lutko

Datum: 19. 5. 2016.

Področje dejavnosti: jezik, družba.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: pogovor, lastna aktivnost.

Oblike dela: skupna, skupinska.

Sredstva: lutke.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Otrok se navaja na komunikacijo z drugimi otroki.
- Otrok se izraža besedno in nebesedno.

Opis dejavnosti

Z otroki smo se posedli za mizo (skupaj smo dali tri mize). Vsak je vzel svojo lutko. Začeli smo pogovor in oživeli lutko Metko. Lutka se je začela pogovarjati z otroki in njihovimi lutkami. Otroke je spodbujala k pogovoru in skušala ugotoviti, kdo so njihove lutke. Skupaj smo obnovili pravljico Janko in Metka. Otroke smo razdelili v tri skupine. Najprej smo jih razdelili glede na starost (mlajši skupaj, starejši skupaj). Z lutkami so sedeli za mizo, se pogovarjali, peli pesmice. Nato smo otroke razdelili tako, da so različno stari otroci bili skupaj, na koncu pa smo vse tri skupine združili v eno.

Vloga odraslega:

- otroke razdeli v skupine,
- otroke spodbuja pri komunikaciji z lutko in z ostalimi otroki.

Analiza dejavnosti

Ta dan je bilo v skupini 16 otrok: 5 fantov, 11 deklet.

Otrokom je bilo zelo zanimivo, ko smo začeli z animiranjem lutke. Zelo so se potrudili in tudi oni oživili lutko. Predšolskim otrokom je bila ta dejavnost sploh pisana na kožo. Mlajši otroci so sprva samo opazovali in poslušali ter na svoj način ravnali z lutko. Vsak otrok je predstavil svojo lutko. Med mlajšimi je fantek, ki še ne govori, tisti, ki še nekoliko slabše govorijo, pa so povedali kakšno besedo. Ko smo otroke razdelili v tri skupine (18 mes.–3 let; 3–5 let; 5–6 let), smo jih pozorno opazovali, kaj bodo počeli, kako se bodo pogovarjali, kako bodo ravnali z lutko. Pri predšolskih otrocih se je zelo hitro razvila komunikacija, kar je bilo pričakovati. Nekateri otroci so se zelo dobro vživeli v vlogo svoje lutke. Zelo sta nas presenetili deklici, ki sta se še posebej potrudili, saj sta spreminjali ton in barvo glasu. Pri otrocih, starih od 18 mesecev do tri leta, je v večini potekala neverbalna komunikacija, nekateri so se igrali samo z lutko (jo premikali, opazovali), kadar pa je prišlo do verbalne komunikacije, so govorili drug čez drugega. En deček je prijel lutko in hodil z njo po igralnici. Pri otrocih, starih od tri do pet let, sta potekali neverbalna in verbalna komunikacija. Zelo zanimivo pa se je otrokom zdelo, ko smo jih razdelili v skupine različnih starosti, tako da so bili mlajši in starejši pomešani med sabo. Starejši otroci so vodili mlajše in jih spodbujali h komunikaciji. Starejši otroci so bili zelo strpni do mlajših, ravno tako mlajši otroci, ki so pustili starejšim otrokom, da so jim pokazali, kako premikati roke na lutki, glavo itd. Ko

smo združili vse tri skupine v eno, pa smo opazili, da se je nekaj starejših deklet takoj usedlo skupaj, komunicirale so samo med seboj, mlajše pa so izključile iz pogovora. Proti koncu dejavnosti je koncentracija že nekoliko padla, komunikacija je potekala drug čez drugega, nekaj mlajših otrok je svojo lutko odložilo in začelo tekati po prostoru.

Cilja sta bila dosežena.

5. dejavnost

Igra z lutko in rekviziti, ki niso povezani s pravljico, ter igra po kotičkih

Priprava

Datum: 20. 5. 2016.

Področje dejavnosti: jezik, družba.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: pogovor, lastna aktivnost.

Oblike dela: skupinska.

Sredstva: lutke, konj, lego kocke, knjige, dojenčki, lutke živali.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki.
- Otrok se izraža besedno in nebesedno.

Opis dejavnosti

Po mizah smo pripravili različne igrače. Na eno mizo smo postavili lego kocke, na drugo knjige, na eno konja (za jahanje), na blazine smo položili dojenčke. Med dejavnostjo smo dodajali lutke živali. Da se otroci ne bi prepirali in se vsi želeli igrati samo pri eni mizi, smo jih razdelili po kotičkih. Razdelili smo jih tako, da so bili starostno pomešani. Vsak otrok je lahko vzel svojo lutko, ki jo je izdelal, in jo vključil v igro. Med dejavnostjo so otroci menjavali kotičke, tako da se je vsak otrok lahko igral z vsemi igračami. Po nekaj časa smo začeli z miz postopoma pobirati igrače. Za konec dejavnosti pa smo v igralnico prinesli hišo, ki smo jo izdelali skupaj z otroki. S tem smo želeli doseči, da bi otroci preko igre razvijali komunikacijo z lutko in ostalimi otroki, ter jih s tem pripeljali do izvedbe lutkovne predstave.

Vloga odraslega:

- pripravi igrače,
- otroke razdeli v skupine,
- spodbuja otroke k igri.

Analiza dejavnosti

Ta dan je bilo v skupini 18 otrok: 6 fantov, 12 deklet. Med to dejavnostjo se je pokazala otroška domišljija. Dve deklici sta iz knjig naredili hišo za Janka in Metko. Sledil je pogovor (»Midve sva sosedi, podajva si roki.«, »O, živijo soseda.« itd.). V nekaterih skupinah je potekala sodelovalna igra, otroci so vključili lutke, ki so se pogovarjale z drugimi lutkami (to se je pokazalo predvsem pri starejših otrocih). Opazili smo, da so večji otroci dostikrat od mize ali iz igre izključili mlajše ter se igrali samo med seboj. Med dejavnostjo sem dodala lutke živali. Opazili smo, da večjih otrok te lutke niso zanimale, nekaj mlajših otrok pa je svoje lutke izpustilo in se odšlo igrat z lutkami živali, vendar so bile zanje zanimive le kratek čas. Mlajši otroci večinoma komunicirajo neverbalno, le dva od njih sta se vključila k igri s starejšimi otroki. Nekateri mlajši otroci so hodili po igralnici in le opazovali ostale, dva sta odšla do kock in se raje kot z lutkami igrala s kockami. Ko smo začeli pobirati igrače, so nas otroci presenečeno gledali, le kaj počnemo. Ko smo prinesli v igralnico hišo, so vsi takoj odšli do hiše, nekateri so vzeli svoje lutke in se igrali Janka, Metko in čarovnico.

Cilja sta bila izpolnjena.

Slika 16: Igra z različnimi rekviziti

Slika 17: Igra z različnimi rekviziti

6. dejavnost

Lutkovna predstava

Datum: 23. 5. 2016.

Področje dejavnosti: dramska umetnost.

Tema: Od pravljice do lutkovne predstave.

Metode dela: poslušanje, demonstracija.

Oblike dela: skupna.

Sredstva: lutke, hiša iz kartona.

Prostor: igralnica.

Globalni cilj: razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

Cilji:

- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti.
- Razvijanje umetniške predstavljalivosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.

Opis dejavnosti

Starejši otroci (3–6 let) so mlajšim otrokom zaigrali lutkovno predstavo Janko in Metka. Na mizo smo postavili hišo iz kartona. Mlajši otroci so se usedli na stole v polkrog in gledali predstavo. Lutkovno predstavo so otroci zaigrali večkrat, da so vsi prišli na vrsto. Nekateri otroci so večkrat odigrali svojo vlogo.

Vloga odraslega:

- pomaga otrokom postaviti sceno,
- si ogleda lutkovno predstavo.

Analiza dejavnosti

Ta dan je bilo v skupini prisotnih 16 otrok; 5 fantov, 11 deklet.

Otroci, ki so nastopali, so bili že kar nekoliko nestrpni, kdaj bodo lahko s svojimi lutkami zaigrali mlajšim otrokom. Nekateri so imeli malo treme. Po en deček in deklica, ki večinoma nimata težav s komunikacijo in nista sramežljiva, sta se med predstavo nekoliko zmedla in ostala brez besed. Poskusili smo ju motivirati s svojo lutko. Deklica je nadaljevala z igranjem, dečku pa je postajalo še bolj nerodno, zato ga nismo silili v igranje. Mlajši otroci so z velikim zanimanjem gledali in poslušali celotno lutkovno

predstavo, čeprav so jo videli kar nekajkrat, saj je bila vsaka predstava nekoliko drugačna, vsak otrok je kaj dodal, povedal drugače kot drugi. Bilo je veliko smeha in zabave. Otroci se niso pustili motiti, tudi če so se kje zmotili ali za trenutek premišljevali, kaj povedati. Med predstavo je mlajši deček, star dve leti, vzel plastično žival ter prišel do hiše z lutkami in se igral. To nas je zelo presenetilo, saj se redkokdaj zaigra z drugimi otroki, ne komunicira, po navadi tudi med dejavnostjo ne more sedeti, hodi po igralnici.

Otroci so se pri izvedbi predstave zelo potrudili. Ker je bilo nekaterim nastopanje tako všeč, smo se odločili, da bomo lutkovno predstavo popoldne zaigrali še za otroke v podaljšanem bivanju (1., 2., in 3. razred).

Slika 18: Lutkovna predstava Janko in Metka

Slika 19: Lutkovna predstava Janko in Metka

9.6 Rezultati in interpretacija

9.6.1 Postopek zbiranja in obdelave podatkov

V skupini otrok, starih od 18 mesecev do šest let, smo skušali ugotoviti priljubljenost lutke, interes za njeno izdelavo in primerjati igro različno starih otrok. Predstavitvi oz. osvežitvi znane pravljice je sledil pogovor o njeni vsebini. Pri ustvarjalni delavnici so nastale lutke, ki predstavljajo pravljичne junake. Po raziskovanju nastalih lutk in igri z njimi smo dodali predmete, ki niso neposredno povezani s pravljico. Na ta način smo prišli do ugotovitve, kakšna igra je prisotna med otroki v starostno mešani skupini pri igri z lutkami (individualna ali skupna igra). Igra z lutkami se domišljijsko razživi, saj se Janko, Metka in čarovnica vključijo v različne nove položaje in odnose, igra pa se osvobodi zgodbe. Otroke smo ves čas pozorno opazovali in sproti beležili

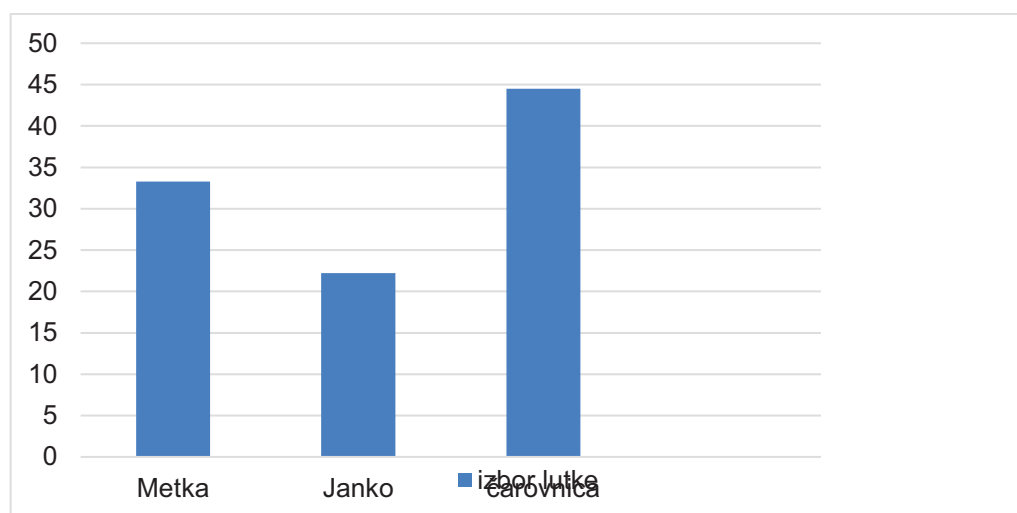
opažanja. Kasneje smo odstranili igrače in za igro ponudili hišico iz kartona, ki so jo otroci izdelali sami. Tudi ob tem smo bili pozorni na njihovo igro in reakcijo na osrednji scenski element. Za konec so otroci, stari 4–6 let, odigrali pravljico Janko in Metka, otroci, stari od 18 mesecev do štiri leta, pa so si lutkovno predstavo ogledali. Vse dejavnosti smo izvedli v vrtcu in otroke s sproščenim in pozitivnim pristopom poskušali čim bolj spodbujati h kreativnosti. Pri dejavnostih smo otroke opazovali, beležili njihove odzive in jih fotografirali. Na ta način smo ugotovili, ali smo dosegli zastavljene cilje. Vse pridobljene podatke in fotografije smo uporabili v empiričnem delu diplomske naloge, v katerem smo zapisali rezultate in opažanja.

1. Kateri lik iz pravljice o Janku in Metki si otroci izberejo za izdelavo svoje lutke?

Med dejavnostjo izdelave lutk nas je zanimalo, katero lutko bodo otroci izbrali za izdelavo.

Preglednica 1: Število in odstotni delež otrok glede na izbor lutke

18 mes.–6 let	Metka	Janko	Čarovnica	Skupaj
DEČKI	1	2	3	6
DEKLICE	5	2	5	12
Skupaj	6	4	8	18
%	33,3	22,2	44,5	100

Slika 20: Grafični prikaz podatkov o tem, kateri lik iz pravljice o Janku in Metki so si izbrali otroci za izdelavo

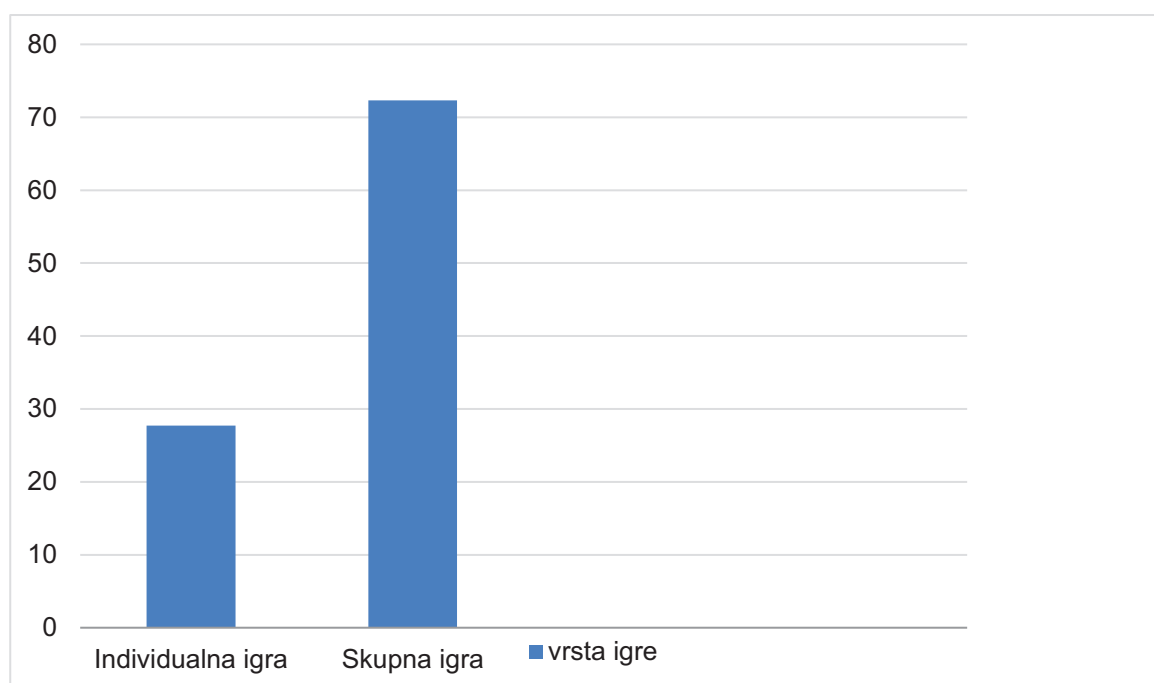
Interpretacija: Zanimalo nas je, kateri lik iz pravljice o Janku in Metki bodo otroci izbrali za izdelavo lutke. Dobili smo podatke, da je 33,3 % otrok izdelalo Metko, 22,2 % Janka in 44,5 % čarovnico.

2. Katera vrsta igre je prisotna pri igri z lutkami glede na starost otrok?

Med dejavnostjo, kjer je šlo za spontano igro z lutko in naključno izbranimi predmeti oziroma igračkami, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimalo, kako se bodo otroci različnih starostnih obdobjih igrali z lutkami (individualna ali skupna igra).

Preglednica 2: Število in odstotek otrok glede na igro (individualna ali skupna igra)

18 mes.–6 let	Individualna igra	Skupna igra	Skupaj
Mlajši (18 mes.–3 leta)	3	4	7
Starejši (3–6 let)	2	9	11
Skupaj	5	13	18
%	27,7	72,3	100

Slika 21: Grafični prikaz podatkov, kakšna oblika igre je prisotna pri igri z lutko (individualna ali skupna igra)

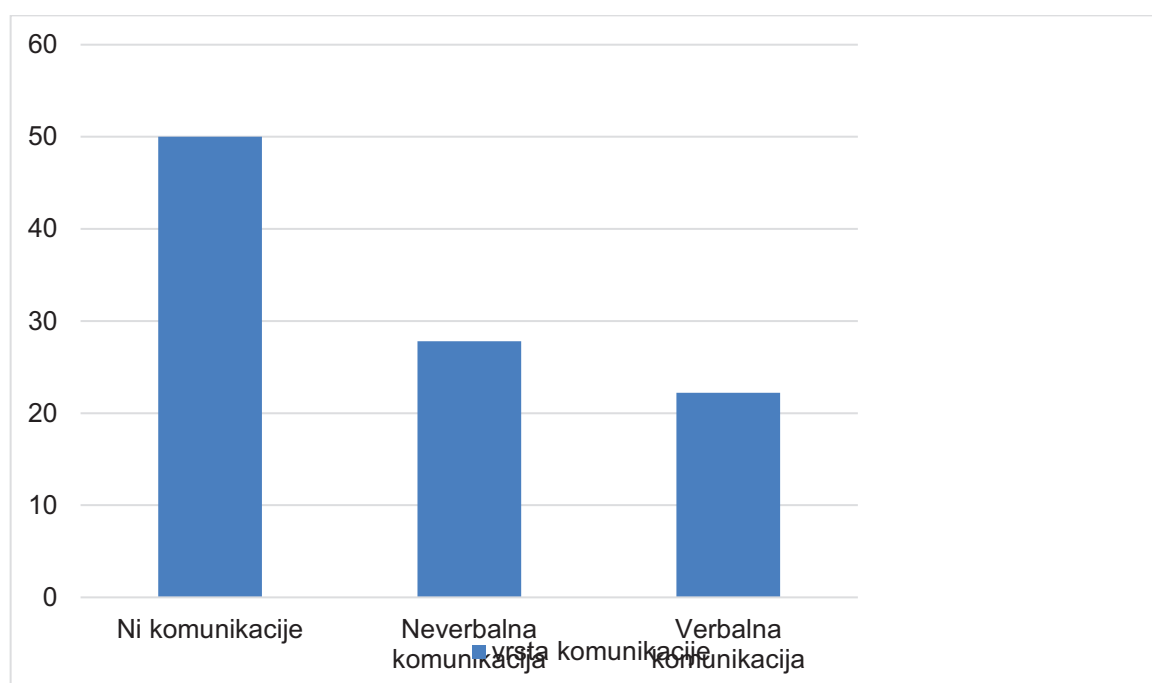
Interpretacija: Med dejavnostjo spontane igre z lutko in igre z dodanimi predmeti, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimalo, kako se bodo otroci igrali z lutkami (individualna ali skupna igra). Dobili smo podatke, da je v skupini pri 27,7 % otrok pri igri z lutko prisotna samostojna igra, pri 72,3 % otrok pa skupna igra.

3. *Kako pri igri z lutko poteka komunikacija med mlajšimi in starejšimi otroki, med izključno mlajšimi otroki oz. med izključno starejšimi otroki?*

Med dejavnostjo spontane igre z lutko in igre z dodanimi predmeti, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimala medsebojna komunikacija v mešani skupini starejših in mlajših otrok, pri igri mlajših otrok in pri igri skupine, v katero so vključeni izključno starejši otroci.

Preglednica 3: Število in odstotek otrok pri igri z lutko, glede na komunikacijo med mlajšimi in starejšimi otroki

	Ni komunikacije	Neverbalna komunikacija	Verbalna komunikacija	Skupaj
18 mes.–6 let	9	5	4	18
%	50	27,8	22,2	100

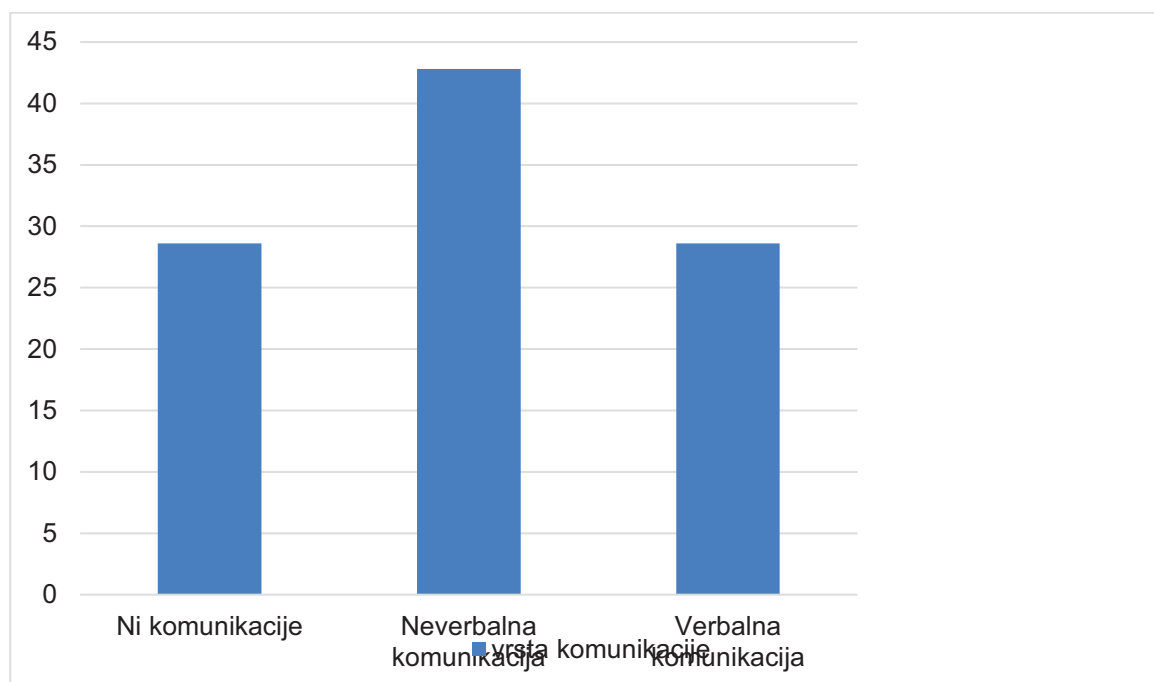

Slika 22: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med mlajšimi in starejšimi otroki

Interpretacija: Med dejavnostjo spontane igre z lutko in igre z dodanimi predmeti, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimala komunikacija med mlajšimi in starejšimi otroki. Dobili smo podatke, da med 50 % otrok ni nobene komunikacije, med 27,8 % je prisotna neverbalna komunikacija, med 22,2 % otrok pa poteka verbalna komunikacija.

Preglednica 4: Število in odstotek otrok pri igri z lutko glede na komunikacijo med mlajšimi otroki (18 mes.–3 let)

	Ni komunikacije	Neverbalna komunikacija	Verbalna komunikacija	Skupaj
18 mes.–3 let	2	3	2	7
%	28,6	42,8	28,6	100

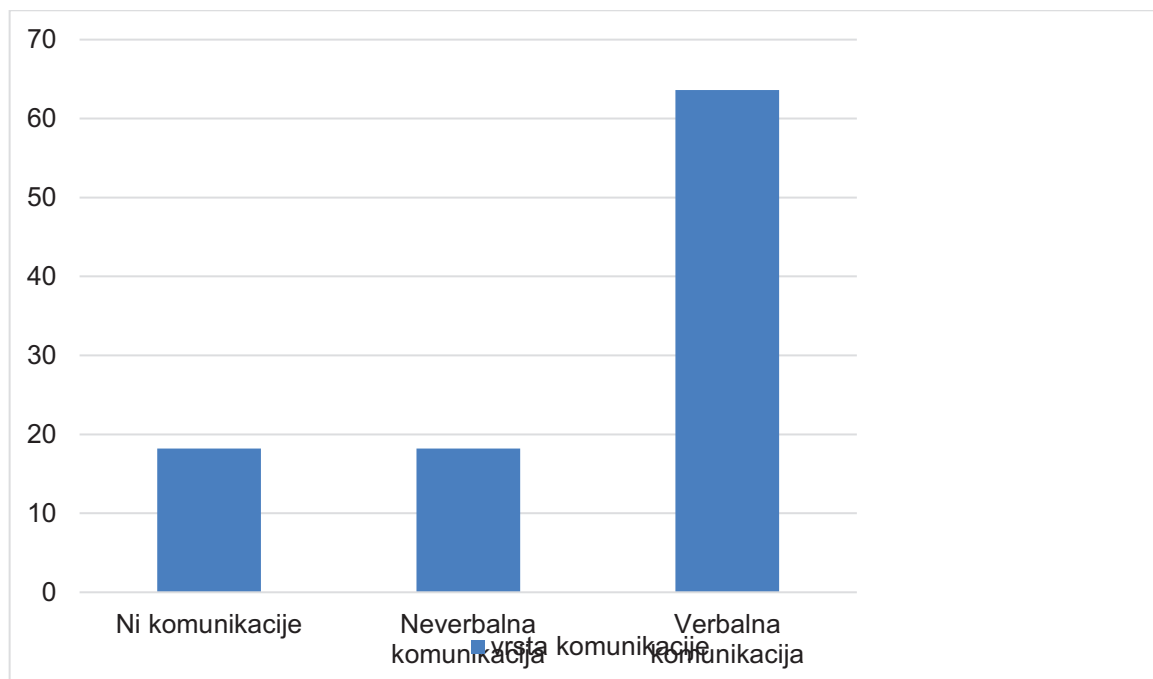

Slika 23: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med mlajšimi otroki

Interpretacija: Med dejavnostjo spontane igre z lutko in igre z dodanimi predmeti, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimala komunikacija med mlajšimi otroki. Dobili smo podatke, da med 28,6 % mlajših otrok pri tej dejavnosti ni nobene komunikacije, med 42,8 % otrok je prisotna neverbalna komunikacija, med 28,6 % pa verbalna komunikacija.

Preglednica 5: Število in odstotni delež otrok pri igri z lutko glede na komunikacijo med starejšimi otroki (3–6 let)

	Ni komunikacije	Neverbalna komunikacija	Verbalna komunikacija	Skupaj
3–6 let	2	2	7	11
%	18,2	18,2	63,6	100

Slika 24: Grafični prikaz podatkov, kako poteka komunikacija pri igri z lutko med starejšimi otroki

Interpretacija: Med dejavnostjo spontane igre z lutko in igre z dodanimi predmeti, ki niso povezani s pravljico, nas je zanimala komunikacija med starejšimi otroki. Dobili smo podatke, da med 18,2 % starejših otrok ni nobene komunikacije, prav toliko, 18,2 %, je prisotna neverbalna komunikacija, med 63,6 % otrok pa se vrši verbalna komunikacija.

10 SKLEPNE UGOTOVITVE

Pri svojem raziskovanju smo ugotovili, da otroci uživajo pri dejavnostih, pri katerih lahko prideta do izraza ustvarjalnost in njihova domišljija, in da tudi ob prisotnosti lutke uživajo in so še bolj motivirani pri delu. Lutka pripomore tudi k boljši komunikaciji med otroki enake in različne starosti.

Hipoteza 1

Predvidevali smo, da si bo največ otrok za izdelavo lastne lutke izmed pravljičnih likov iz pravljice Janko in Metka izbralo lik Metke.

Izkazalo se je, da je največ otrok izdelalo lutko čarovnice, torej lahko hipotezo ovržemo.

Hipoteza 2

Predvidevali smo, da bo med dejavnostjo pri igri z lutko najbolj prisotna skupna igra. Izkazalo se je, da so se otroci med igro z lutko med seboj igrali, torej hipotezo lahko potrdimo.

Hipoteza 3

Predvidevali smo, da bo pri igri z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki najmanj komunikacije med mlajšimi in starejšimi otroki. Hipotezo lahko delno potrdimo, saj kar polovica otrok v mešani starostni skupini sploh ni na nikakršen način komunicirala, pri drugi polovici otrok, ki se je vključevala v komunikacijo v mešani skupini, pa sta potekali verbalna in neverbalna komunikacija.

Hipoteza 4

Predvidevali smo, da bo pri igri z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki največ neverbalne komunikacije pri igri z lutko med mlajšimi otroki. Hipotezo lahko v celoti potrdim, saj je bila med mlajšimi otroki najbolj prisotna neverbalna komunikacija.

Hipoteza 5

Predvidevali smo, da bo pri igri z lutko med mlajšimi otroki, med starejšimi otroki in pri skupni igri med starejšimi in mlajšimi otroki največ verbalne komunikacije pri igri z lutko med starejšimi otroki. Hipotezo lahko v celoti potrdimo, saj je bila med starejšimi otroki najbolj prisotna verbalna komunikacija.

Lutka ima lahko precej pomembno vlogo pri komunikaciji otroka z drugimi, npr. z vrstniki in vzgojiteljico, še posebej pri otrocih, ki so po naravi bolj sramežljivi in vase zaprti. Lutka otroku pomaga, da lažje naveže stik z vrstniki, z odraslimi, da dobi zaupanje v ljudi. Otrok najprej komunicira z lutko, potem pa preko lutke lažje naveže stike z drugimi.

11 ZAKLJUČEK

Glede na rezultate predstavljene raziskave lahko potrdimo, da lutka vzpodbudi otrokovo komunikacijo, da ima pomembno vlogo pri komunikaciji otroka z vrstniki. Otrok, skrit za lutko, lahko bolj sproščeno izrazi svoja občutja in doživljanje sveta okrog sebe. Veliko lažje se izrazi skozi načine izražanja, kot so ton glasu, mimika obraza, drža telesa.

Lutka je odlično motivacijsko sredstvo, krepi otrokovo kreativnost in spodbuja otrokovo domišljijo. Je tudi odlična igrača ali pripomoček pri igri, saj otroke poveže med seboj in tako pripomore k njihovi skupni igri.

V empiričnem delu diplomske naloge smo raziskovali pet hipotez, ki smo jih v praksi preverili tako, da smo z otroki starostno mešane skupine skozi šest dejavnosti izdelovali lutke pravljичnih likov, jih vključili v igro, pri igri uporabili različne predmete in igrače, za konec pa pripravili lutkovno predstavo znane pravljice. Skozi vseh šest dejavnosti nas je zanimala otrokova kreativnost, komunikacija z lutko in z vrstniki med mlajšimi in starejšimi otroki ter vrsta igre med mlajšimi in starejšimi otroki, ki je prisotna pri igri z lutko. Iz grafa je razvidna priljubljenost pravljичnih likov znane pravljice. Ugotovili smo tudi, da je med starejšimi in mlajšimi otroki pri igri z lutko najmanj prisotna komunikacija, pri igri z lutko med mlajšimi otroki poteka predvsem neverbalna komunikacija, med starejšimi otroki pa je najbolj prisotna verbalna komunikacija. Prav tako lahko razberemo vrsto igre, ki je prisotna ves čas igre z lutkami, prevladuje skupna igra, kar ponovno potrjuje dejstvo, da je lutka odlično komunikacijsko in socializacijsko sredstvo.

Dokazali smo, kar trdijo tudi številni teoretiki: da je lutka pomembna pri komunikaciji, socializaciji in s tem povezanim vsesplošnim razvojem otroka.

12 LITERATURA IN VIRI

- Ajdišek, N. (2008). Spodbujanje otrokovega pripovedovanja. *Vzgojiteljica*, 12(1), 20–22.
- Batistič Zorec, M. (2002). *Psihološki vidiki otrokove igre*. Pridobljeno 12. 9. 2016, <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/1-rp-t4-igra.doc>.
- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Empatija. Pridobljeno 10. 6. 2016, <https://sl.wikipedia.org/wiki/Empatija>.
- Gardner, H. (1993). *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
- Hunt, T. in Renfro, N. (1982). *Puppetry In Early Childhood Education*. Austin: Nancy Renfro Studios.
- Korošec, H. (2003). *Lutke – otrokov vsakdan v vrtcu in šoli*. Pridobljeno 10. 9. 2016, <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/3-korosec-kreativna.pdf>.
- Korošec, H. (2004). *Simbolna igra z lutko – način komunikacije v razredu*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Kroflič, B. (2002). Recenzija. V H. Korošec in E. Majaron (ur.), *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Kunstelj, M. (2012). *Lutka-pomočnica pri vzgoji*. Pridobljeno 19. 7. 2016, http://pefprints.pef.uni-lj.si/1008/1/Kunstelj_Matija_-_diplomska_naloga.pdf.
- Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Latshaw, G. (1978). *Puppetry: The ultimate disguise*. New York: Rosen.
- Majaron, E. (2000). Lutka – idealna povezava didaktičnih smotrov. *Lutka*, 56, 33–35.
- Majaron, E. (2002). Lutka, naša vsakdanja pomočnica. V H. Korošec in E. Majaron (ur.), *Zbornik prispevkov iz teorije in prakse* (str. 59–64). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Praper, P. (1992). *Tako majhen, pa že nervozen*. Nova Gorica: Educa.
- Sitar, J. (1999). Druženje z lutkami in otroki. *Lutka*, 55, 58.